



Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi

Academic Journal of History and Idea

ISSN: 2148-2292

11 (4) 2024

Araştırma Makalesi | Research Article

Geliş tarihi | Received: 25.05.2024

Kabul tarihi | Accepted: 20.07.2024

Yayın tarihi | Published: 25.08.2024

Rabia Gizem Bostancı

<https://orcid.org/0000-0002-8429-846X>

Expert Restorer-Conservator, Ankara Hacı Bayram Veli University, Institute of Postgraduate Education, Department of Conservation of Cultural Assets, Division of Conservation of Cultural Assets, Türkiye, r.gizembostanci@gmail.com

Murat Cura

<https://orcid.org/0000-0002-5582-6016>

Assistant Professor, Ankara Hacı Bayram Veli University, Faculty of Fine Arts, Department of Conservation and Restoration of Cultural Assets, Türkiye, murat.cura@hbv.edu.tr

Atıf Künyesi | Citation Info

Cura, M. ve Bostancı, R. G. (2024). Müzede Sergileme ve Koruma Koşulları Üzerine Bir Değerlendirme: Caltagirone Bölge Seramik Müzesi. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 11 (4), 2207-2225.

Müzede Sergileme ve Koruma Koşulları Üzerine Bir Değerlendirme: Caltagirone Bölge Seramik Müzesi*

Öz

Müze, tarihi, bilimsel, sanatsal ve kültürel öneme sahip eserlerin korunduğu ve sergilendiği topluma hizmet eden bir kurumdur. Müzeler, farklı konu ve uzmanlık alanlarına göre tasarlanmaktadır. İnşaat yapım aşamasından itibaren, müzenin konumu ve ulaşım, sergilenecek malzeme / koleksiyon, sergileme düzeni, kullanılacak yardımcı malzemeler, depolama gibi konular önem taşımaktadır. Müzeler, aynı zamanda yerel kültürel öğelerin korunduğu önemli alanlardır; geçmiş ve günümüz arasında bağ kurmaktadır. Konularına göre farklılık gösterse de, en uygun gruplandırmanın, müzenin sahip olduğu koleksiyonlara göre olması gerektiği uygun görülmektedir. Müzelerde eserlerin sergilenme koşullarıyla ilgili olarak, son yıllarda gelişen teknolojiyle birlikte çeşitli ilerlemeler kaydedilmiştir. Sicilya Bölgesi ve özellikle Caltagirone kenti,

* Bu makale Rabia Gizem Bostancı'nın "Sicilya bölgesi mayolikaları ve Caltagirone bölge seramik müzesi sergileme koşullarının değerlendirilmesi" adlı Yüksek lisans tezinden türetilmiştir.



binlerce yıldır seramik üretimiyle ünlüdür; kentte Neolitik Dönem'den başlayan üretim, geç dönemlerde özellikle Mayolika seramikleriyle dikkat çekmektedir. Caltagirone Bölge Seramik Müzesi, Sicilya'da üretilen seramiklerin sergilendiği bölgesel bir müze olması açısından önemlidir. Seramik sanatının belgelendiği İtalya'nın en önemli müzeleri arasında sayılmaktadır ve yaklaşık 2500 parçadan oluşan bir koleksiyona sahiptir. 2022 yılında, çalışmamız kapsamında ziyaret edilen müzede sergilenmekte olan eserler doğrultusunda, bir seramik müzesinin özellikleri, yapı durumu, eserlerin sergilenme ve korunma durumları incelenerek, öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Müze, Kültürel Varlıklar, Sergileme, Caltagirone Bölge Seramik Müzesi

An Evaluation on Exhibition and Conservation Conditions in the Museum: Caltagirone Regional Ceramic Museum

Abstract

A museum is an institution serving the society where artefacts of historical, scientific, artistic and cultural importance are preserved and exhibited. Museums are designed according to different subjects and areas of expertise. Starting from the construction phase, issues such as the location and transport of the museum, the material / collection to be exhibited, the exhibition layout, auxiliary materials to be used, storage are important. Museums are also important areas where local cultural elements are preserved; they establish a link between the past and the present. Although they differ according to their subjects, it is considered appropriate that the most appropriate grouping should be according to the collections that the museum has. Regarding the exhibition conditions of artefacts in museums, various advances have been made in recent years with the developing technology. The Sicilian region, and especially the city of Caltagirone, has been famous for its ceramic production for thousands of years; production in the city started in the Neolithic Period and attracted attention in the late periods, especially with Mayolica ceramics. The Caltagirone Regional Ceramic Museum is important as a regional museum where ceramics produced in Sicily are exhibited. It is considered one of the most important museums in Italy where ceramic art is documented and has a collection of approximately 2500 pieces. In 2022, in line with the artefacts exhibited in the museum visited within the scope of our study, the characteristics of a ceramic museum, the building status, the exhibition and conservation status of the artefacts were examined and suggestions were presented.

Keywords: Museum, Cultural Assets, Exhibition, Caltagirone Regional Ceramic Museum

Giriş

Sanat, kültür, gelenek, tarih, bilim ve teknoloji gibi, yaşamın çeşitli alanlarına ait objeleri içinde bulunduran ve bu alanlarda yaşanan deneyimleri yansıtan müzeler, insanlık tarihinde önemli bir bellek kaynağıdır. Uluslararası Müzeler Komitesi'ne göre müze, toplama, koruma, sergileme, iletişim ve araştırma yapmakla sorumlu kurumdur (Silav, 2019, s. 1488). Aynı zamanda belgeleme,

depolama, nesnelerin bakım ve onarımı ile birlikte kültürel varlıkların tanınması ve öğrenilmesiyle ilgili olarak, kamu yararına çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. 1946'da ICOM'un kurulmasıyla, müzelerin kapsamı genişlemiştir. 1958 yılında Rio de Janeiro'daki UNESCO kararıyla, "müzeoloji" ve "müzeografi" farklı kavramlar olarak tanımlanmıştır; ilki, müze uygulamaları teorisiyle ilgilidir ve ikincisi ise projelerin, konservatörler ve küratörler tarafından uygulanmasını ifade etmektedir (Soares, 2019, s. 21-22). Müzelerin, yerel kültürleri destekleme, yorumlama ve değer verme konusunda önemli bir rolü bulunmaktadır (Logan, 2005, s. 27-28). İletişim kapsamında ele alınacak "sergileme", müzelerde eserlerin görünürlüğünün sağlandığı uygulamalardır. Sergileme koşulları zaman ve teknik olanaklara göre farklılık gösterebilmektedir. Sergi hazırlığı alanı, karmaşık ve zorlu olup, çeşitli mesleki beceriler gerektirmektedir. Müzeler çok çeşitli olmakla birlikte koleksiyon, amaç, bağlı oldukları kurum ve sergilendikleri alanlara göre değişmektedir. Kültür tarihine ait, belli bir grup objeden oluşan müzeler, ulusal kimlik inşasının etkili araçlar ve ulusun güçlü sembolleri olarak kabul edilmektedir (Rogan, 2003, s.51). Ulusal veya bölgesel objelerin zengin tarihi koleksiyonlarını barındıran çok sayıda müze bulunmaktadır. Başarılı sergiler disiplinler arası işbirliğini gerektirmektedir.

Caltagirone kenti, tarihi ve sanatsal eserleri açısından Sicilya Bölgesi'nin önemli yerleşimlerindenidir. Neolitik Dönem'de başlayan seramik üretimi özellikle Orta Çağ'daki Mayolika Seramikleri ile dikkat çekmektedir ve bu nedenle bir seramik müzesi oluşturulmuştur. Bu çalışmanın amacı, çok sayıda seramiğin korunduğu Caltagirone Bölge Seramik Müzesi'ndeki (Museo Regionale della Ceramica) seramiklerin sergileme ve koruma koşullarının değerlendirilmesidir. Çalışma kapsamında müze ve eserler yerinde görülerek, yetkililerden alınan izin doğrultusunda müze içinde fotoğraf çekimleri ve incelemeler yapılmıştır.

1.Caltagirone Bölge Seramik Müzesi (Museo Regionale della Ceramica Caltagirone)

Caltagirone Bölgesi

Akdeniz dünyasının tarihinde Sicilya her zaman çok önemli bir rol oynamıştır (Görsel 1). İtalya-Sicilya Bölgesi'nde, Catania'ya bağlı Caltagirone yerleşiminin tarihi Prehistorik Dönem'e kadar uzanmaktadır. Caltagirone, Doğu ile Batı'yı birbirine bağlayan deniz yolları ile birlikte, sanatsal ve kültürel etkileşimde önemli bir konumdadır (Anguzza, 2008, s. 209; Şakiroğlu, 2009, s. 138). Roma İmparatorluğu'nun çöküşünden sonra Sicilya Vandallar, Araplar, Normanlar, Hohenstaufen Hanedanlığı, Angevin Hanedanlığı, Aragon Krallığı ve İspanya'nın kontrolü altına girmiştir ve Arap Dönemi (MS 9. ve 10. yüzyıllar) yerleşimin kültürel ve ekonomik açıdan en

parlak zamanları olarak kabul edilmektedir. Bu dönemde Sicilya, Akdeniz'in en zengin ve kültürel açıdan canlı bölgelerinden biri haline gelmiştir (Alaybek, 2008, s. 37; Hizmetli, 2011, s. 1). 13. ve 14. yüzyıllardaki veba ve büyük bir sel, yerleşimdeki yaşama büyük zararlar vermiştir. Berberi korsan istilasıyla birlikte, yakınlardaki Gela'dan seramik ustaları da akın akın etmiştir. Kentin sürekli genişlemesi ve Caltagirone seramik ticareti, Rönesans Dönemi'nde artmıştır.

Uluslararası Müzeler Etik Yasası'na göre (ICOM, 2006) göre, “koruma altındaki koleksiyonlar için – ister depoda ya da sergideyken, ister bir yerden bir yere taşındıkları sırada– koruyucu bir ortam oluşturup bu ortamı korumak” gerekmektedir (Doğruer, 2020, s.7). Eserlerin yapısı ve niteliği göz önünde bulundurularak, uygun koşullarda sergilenmesi ve eserin bütünlüğünün bozulmadan korunması gerekmektedir. Müze sergilerinin türleri, ziyaretçi profilleri ve koleksiyon niteliklerine göre belirlenmektedir. Bu sınıflandırmalar, ya serginin amacına bağlı olarak oluşturulmakta ya da ziyaretçi veya nesne odaklı yaklaşımlara göre biçimlenmektedir (Boyraz, 2013, s. 6). Müzelerde sergi mekânı tasarımlarında eserlerin anlaşılabilirliği, “bilgi aktarımı” ve “sergi tasarımına ilişkin uygulamalar” olarak iki yöntemle sağlanmaktadır (Özel, 2016, s. 177- 206). Bilgi aktarımına ilişkin uygulamalarda, sergilenen eserler hakkında yalnızca envanter bilgileri değil, eserlerin işlevi, dönemi, bulunduğu / geldiği yer, yapılış amacı gibi ziyaretçiler aydınlatacak bilgilerin yeterli açıklamalar şeklinde oluşturulması gerekmektedir (Doğruer, 2020, s. 9). Sergi tasarımına ilişkin uygulamalara bakıldığında, eserleri anlaşılır kılmak, öne çıkarmak ve koruma koşullarını sağlamaya yönelik raf, vitrin, askı sistemleri, kaide gibi sergi mobilyaları ile birlikte uygun aydınlatma seçimini yapmak önemlidir (Deniz, 2008, s. 37). Caltagirone'de seramik üretimi Neolitik Dönem'e dayanmaktadır (Crispino, 2014, s. 115-148). Binlerce yıldır süren bu çömlekçilik geleneği, Orta Çağ'da ticaret ve farklı kültürlerin etkisinde kalarak artış göstermiştir. Ayrıca yalnızca kil kalitesi değil, aynı zamanda birçok çömlekçinin fırınlarındaki eserleri pişirmek için yakacak odun sağlayan yakınlardaki uçsuz bucaksız ormanların da bu durumda etkili olduğu belirtilmektedir. Bu tarihi gelenek doğrultusunda, Caltagirone'de geleneksel seramik üretimini devam etmesi amacıyla, bazı önemli eğitim merkezleri kurulmuştur;1918 yılında Don Luigi Sturzo tarafından kurulan “Seramik Devlet Sanat Enstitüsü” bunlardan biridir. Ayrıca çağdaş eserlerin sergilendiği bir müze daha bulunmaktadır. Kentte günümüzde çok sayıda seramik atölyesi ve laboratuvarı bulunmaktadır. Caltagirone, UNESCO tarafından, Dünya Mirası Alanı ilan edilmiştir (Museo Diocesano di Caltagirone).

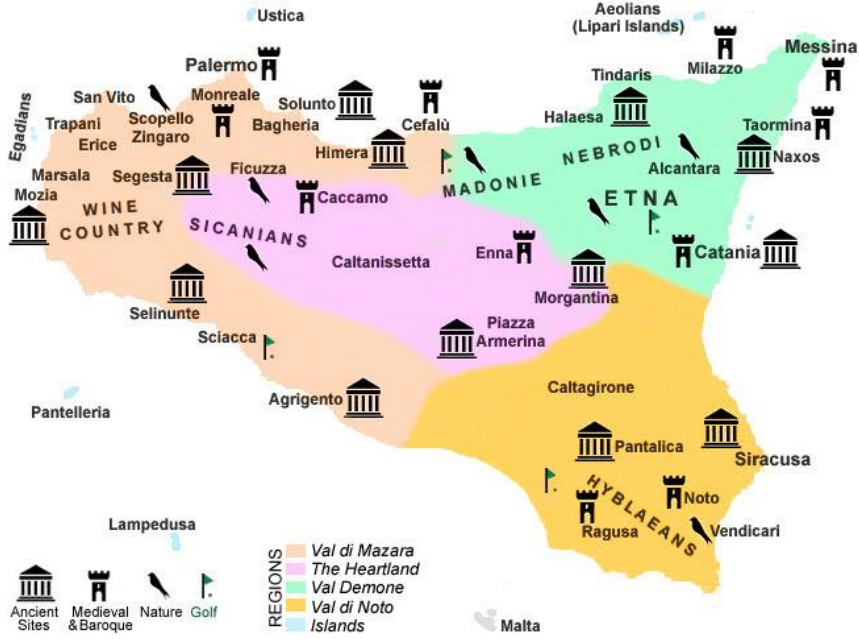
2.Caltagirone Bölge Seramik Müzesi (Museo Regionale della Ceramica Caltagirone), Sergileme ve Koruma Koşulları

Koleksiyonerliğin tarihi çok eskilere dayanmaktadı; Latince “colligere” (toplamak) kelimesinden türetilmiştir (Word Sence Dictionary) ve “çeşitli nedenlerle bir araya getirilerek sınıflandırılmış nesnelere bütünü” olarak tanımlanmaktadır (Rogan, 2003, s. 51-57; Uzun Aydın, s. 83). Zamanla koleksiyonların halka gösterilmesi ve kamuya açık hale gelmesiyle “müze” ve “müzecilik” kavramları doğmuştur. Kültür varlıklarının toplanıp korunduğu ve sergilendiği, açık ya da kapalı alanlara sahip ve çok sayıda mekândan oluşan büyük yapılar olan müzeler çok çeşitlidir; sanat, bilim, arkeoloji, etnografi, denizcilik müzeleri gibi (Mercin, 2006, s. 157; UNESCO Museums). Son yıllarda kültür turizmindeki belirgin artışla birlikte, dünyadaki müze sayısı 1975'te 22.000 iken, günümüzde 95.000'e çıkmıştır. Müzelerin çok disiplinli yapıları ve farklı işlevler içeren hizmetleri arasında sergileme, yalnızca bir bölümünü oluştursa da doğrudan dışa dönük, katılıma dayalı geniş bir çerçeve oluşturması nedeniyle özel öneme sahiptirler. Sergiler, müzelerin kültürel kimliğini ve karakterini temsil etmektedir (Deniz, 2008, s. 32- 33; Okan, 2015, s. 18). Müze çevrenin, doğanın, yerel ürünlerin yanı sıra zamanla kaybolmaya yüz tutan mesleklerin de yansıtıldığı bir mekân oluşturabilir. Geleneksel ve yerel ürünlerin üretim süreci, iç ve dış mekânda bütünleşebilir. Koleksiyonların yanı sıra depolama, koruma- onarım çalışmaları için laboratuvarlar, araştırmalar gibi faaliyetleri yönetme ve geliştirmeye dayalı geniş kapsamlı bir sistem, müzelerin temel varlıklarıdır. 21. yüzyılda müzeler, modern toplumdaki rollerini yeniden gözden geçirmektedirler; çoğulcu katılımı, eğitim ve yaşam boyu öğrenmeye katkıda bulunmayı, kültürel- eleştirel düşünme becerilerini şekillendirmeyi amaçlayan kurumlar haline gelmişlerdir.

Caltagirone Bölge Seramik Müzesi, geleneksel seramik üretiminin tanınması amacıyla kurulmuştur (Caltagirone) (Görsel 2, 3). Müzenin kurulması fikri, 1948'den bu yana, çok sayıda Caltagirone Mayolika Seramikleri'nden oluşan koleksiyona sahip olan A. Ragona'ya aittir (Ragona 1965). Eserler yalnızca Caltagirone ve Sicilya'dan değil, aynı zamanda Trapani- Pepoli Müzesi, Arkeoloji Müzesi, Palermo Abatelli'nin Saray Galerisi, Müfettişlik, Syracusai Bellomo'nun Saray Galerisi, Sanat Enstitüsü ve yerel Şehir Müzesi'nden gelmiştir. Müze, girişinin önünde sütunlarla desteklenen kemerli bir revak bulunan ve geçmişi 1950'li yıllara dayanan bir binada yer almaktadır. Binanın önceki hali restore edilerek 18 Temmuz 1965'te Caltagirone Bölge Seramik Müzesi olarak halka açılmıştır.

Müze, özellikle yerel üretimine atıfta bulunarak, Tarih Öncesi Dönemler'den 20. yüzyılın başına kadar uzanan bir seramik koleksiyonu barındırmaktadır. Koleksiyon, Anadolu ve Kıbrıs yapımlarına güçlü benzerliği ile karakterize, S. Ippolito kültürünü içeren Caltagirone seramikleriyle başlamaktadır. Daha sonra, çömlekçiliğin gelişimini gösteren MÖ 8.-4. yüzyıllar arasındaki yerli üretimlerle devam etmektedir. Orta Çağ fırınlarının bazı rekonstrüksiyonları, İslam Çağı'ndan Altın Çağ'a kadar Sicilya üretimleri sergilenmektedir (Scuto, 2011, s. 25).

Görsel 1. Sicilya Bölgesi Haritası
(<http://www.bestofsicily.com/roadmap.htm>)



Görsel 2. Museo Regionale della Ceramica Caltagirone / Caltagirone Bölge Seramik Müzesi



Görsel 3. Binanın arka kısmından müzeye giriş



Görsel 4. Caltagirone Bölge Seramik Müzesi'nde korunan plan



Binanın girişinin önünde sütunlar ve sütunlarla desteklenen kemerli bir revak bulunmaktadır. Kentin eski kısmı ile Santa Maria del Gesù'nin yeni bölgesi arasında bir bağlantı oluşturmak

amacıyla 18. yüzyılda açılan Maria Carolina kraliyet yolu Via Roma'dan geçilerek müzeye ulaşılmaktadır. Bahçesinde 18. yüzyıl seramik karolarıyla süslenmiş bir teras merdiveni ve Mayolika seramikleriyle bezenmiş bir korkuluk bulunmaktadır. Caltagirone Bölge Seramik Müzesi için kullanılan bina, 1928 yılında Ortigia Adası'ndaki Syracuse'da inşa edilen Rue Matteotti'nin planı incelenerek inşa edilmiştir. Müzenin sergi alanı, bahçe için bir hizmet/ bitki bakım alanı olarak tasarlandığından koleksiyonlara, sanatsal ve arkeolojik bulgulara ev sahipliği yapmaya uygun olmayan mimariye sahiptir (Bassanello ve Conciauro, 2017, s. 66-67). Başka bir amaçla tasarlanmış binanın, günümüzde müze olarak kullanılıyor olması temel sorunlardan biridir (Görsel 3, 4). Müze binası, yalnızca bir yapı değil, aynı zamanda eserlerle ziyaretçilerin buluştuğu mekândır. Eserlerin sergilenmesi ve korunmasının yanı sıra, ziyaretçiler müzede uzun zaman geçirebilmektedir. Müze binalarının tasarlanmasında devletlerin kültür, ekonomi ve politikaları olduğu kadar teknolojik ilerlemeler de etkili olmaktadır (Sade, 2005, s. 1-3, 6-26; Kandemir ve Uçar, 2015, s. 23-24). Müze binaları özel olarak tasarlanmış ya da dönüştürülmüş binalar olabilmektedir; bu yapılarda sergileme sonradan tasarlanmaktadır. Bu açıdan bakıldığında Caltagirone Bölge Seramik Müzesi, “dönüştürülmüş bir müzedir” ve müzenin inşaat sürecinin kalitesizliği, duvarları karartan nem gibi sorunların olduğu tespit edilmiştir.

Bir müzenin konumu önem taşımaktadır ve müze, ziyaretçiyi çekebilmelidir (Codignola ve Mariani, 2017, s. 75). Caltagirone Bölge Seramik Müzesi'nin bulunduğu sokakta bina, neredeyse fark edilemez durumdadır ve uygun olmayan bir şekilde, anıtın arkasında kalmaktadır. Binanın arka kısmı boş ve üst ana yola yakındır.

Caltagirone Seramik Müzesi- Salon A'da engelli asansörü de bulunan merdiveni inerek ulaşılan bölümde geniş bir dikdörtgen alan içinde “koridor tipi dolaşım” (Deniz, 2008, s. 39) yöntemi izlenmiştir ve uzun kenarlarına paralel olarak konumlandırılmış cam vitrinler görülmektedir (Görsel 5). Duvarlara sabitlenmiş Mayolika panolarıyla ilgili olanlar dışında, vitrinlerde sergilenen seramiklerle ilgili açıklayıcı bilgiler bulunmamaktadır.

Görsel 5. Salon A sergilemede vitrin dolap kullanımı



3.Caltagirone Bölge Seramik Müzesi Sergileme Koşulları

Sergilemelerde, sanal dünya ile giderek iletişim arttığı bu dönemde, müzelerin eser ve birey arasındaki etkileşimi arttırmak ve sergiyi aktif bir etkinlik hale getirmek amacıyla teknolojik yöntemlerden yararlanılması önem kazanmıştır (Aykut, 2017, s. 226-235). Dijital ve bilgisayarlı cihazların kullanımı işleyişi kontrol etmek için kullanılabilir. Görsel ve işitsel materyallerin kullanımı, eserlerin tarihinin ve özelliklerinin bilinmesinde yaygın olarak kullanılmaktadır. Sesli anlatımlar, kulaklıklarla ziyaretçilere sunulabilmektedir. Teknolojik yöntemlerin yanında grafik çalışmalar, daha fazla bilgi edinmeyi sağlamak ve sergilenen eserleri ziyaretçilere daha çarpıcı bir şekilde sunmaktadır (Boyras, 2013, s. 5-12; Kubat, 2021, s. 67-73). Caltagirone Bölge Seramik Müzesi'nde, "eser- birey ilişkisi" kurulması ve bilginin etkili bir biçimde iletilmesini sağlayan bilgilendirme yöntemleri açısından değerlendirildiğinde, günümüz teknolojisinin kullanılmadığı, bireyin yalnızca "izleyici" konumunda kaldığı gözlemlenmiştir. Caltagirone Bölge Seramik Müzesi'nde eserler, vitrin dışında, kaide veya raflarda tek başına durmakta, özel bir taban veya raf üzerinde, vitrin içinde, zemine ya da duvara monte edilerek ya da özel bir askı / bağlama yöntemi kullanılarak asılarak sergilenmektedir.

Koleksiyon yönetimi ve eserlerin korunması önemlidir (Kökten, 2007, s. 27). Müzelerde eserlerin sergileme planlanırken, ziyaretçiler tarafından zarar görmesi engellenmelidir. Eserler, açık alanlarda ya da cam vitrinlerde sergilenmektedir. Özellikle "dönüştürülmüş müze" binalarındaki yapısal özellikler, çevresel sorunlarla birlikte değerlendirilmelidir; deprem, su baskını, nem, hırsızlık ve vandalizm gibi sorunlara karşı çeşitli önlemler alınmalıdır. Ayrıca

müzelerdeki sergileme alanlarının ölçeği, açık ya da kapalı olup olmaması, ziyaretçilerin giriş ve çıkış yönleri, aydınlatma ve havalandırma da dikkat edilmesi gereken diğer özelliklerdir. Vitrin dolaplarının seçilmesinde malzeme, koruma açısından önemlidir. Yalnızca kullanılan malzemelerin fiziksel dayanıklılığı değil, aynı zamanda yangın, su, kimyasal veya toz gibi kirletici maddelerin yayılmasına karşı dirençliliği ve zararlı organizmalara karşı koruma sağlaması gerekmektedir (Doğruer 2020, s. 33). Vitrinlerin, eserlerle temas halinde olup olmadığı ve eserlere zarar verip vermediği değerlendirilmelidir. Vitrin dolaplarının mekân içinde yerleştirilmesinde, eserlerin sıcaklık ve nem koşullarından etkilenmemesini sağlamak amacıyla önleyici koruma koşullarına uygunluğu dikkate alınmalıdır. göz önüne alınmalıdır. Vitrinler ve dolaplar, dış duvarlardan ve ısıtma elemanlarından belirli bir mesafe uzakta yerleştirilmeli, sıhhi tesisat veya ısıtma elemanlarının yanına vitrin veya dolap yerleştirilmemesi gerekmektedir. Sergilenen eserlerin darbe, uygun olmayan temas veya herhangi bir titreşim olması halinde meydana gelebilecek yamulma, kırılma, çizilme vb. bozulmaların önüne geçmek için vitrin dolaplarının duvarlara, zemine veya tavana sabitlenmesi gerekmektedir (Doğruer, 2020, s. 35). Vitrin içine eserlerin konumlandırılmasında dikkat edilmesi gereken bir diğer önemli nokta, sergilemede sıkışıklık olmaması ve olası bir devrilme durumuna karşı, eserlerin aralarında yeteri kadar mesafe bırakılmasıdır (Görsel 6).

Görsel 6. Salon F



Salon D'de oda vitrinler aracılığıyla, üç farklı alana bölünmüş ve orta kısım bir podiyum şeklinde düzenlenmiştir. Cam vitrinler arasından podiyuma geçişleri engellemek amacıyla, vitrinler arasında demir ayaklar içine amphora ve pithoslar yerleştirilmiştir. Ana koridorda sergileme karşılıklı olarak duvara sabitlenmiş cam vitrinler ve içlerinde Mayolika duvar panoları, vazolar ile

devam etmektedir. Salon G’de eserler birbirine paralel olarak yerleştirilmiş cam vitrinler içinde sergilenmektedir (Görsel 7, 8)

Görsel 7. Salon D



Görsel 8. Salon D



Salon C’ de diğer sergileme alanlarından farklı olarak, orta kısmı bahçe olan ve çoğunluğu yere kadar pencereler ile kaplı duvarlarla ayrılmış alanda eserler sergilenmektedir. İki farklı seramik fırını örneği ve duvara sabitlenmiş cam vitrinlerde seramikler korunmaktadır (Görsel 9,

10). Müzede sergileme aracı olarak genellikle duvara monte ve dolap biçimli cam vitrinler kullanıldığı, zemin üzerinde sergilenen büyük boyutta eserler için herhangi bir platform kullanılmadığı, Salon E'de bulunan lahit, kaide gibi eserler başta olmak üzere, çeşitli heykel örneklerinin merdiven altında, vitrin aralarında ya da boş alanlara gelişigüzel yerleştirildiği görülmektedir.

Görsel 9. Vitrin dışında sergilenen eserler



Görsel 10



Aydınlatma, müzelerde eserlerin zarar görmeden uzun süre varlıklarını devam ettirmeleri açısından önemlidir. Işığın akışı, şiddeti, aydınlık düzeyi, parıltısı, sıcaklığı ve geri verim indeksi aydınlatmanın parçalarıdır (Sirel, 1990, s. 1-10; Çağlar ve Özcan, 2020, s. 647-648). 20. yüzyılın ortalarında vitrinlerde sergilenen nesnenin zararlı ışıklardan korunmasına odaklanılmış, gelişen

teknolojik ürünlerle kontrol edilebilir aydınlatma hakkındaki çalışmalar ve uygulamalar artmıştır (Akgün, 2018, s.32). Müzedeki aydınlatma, aynı zamanda ziyaretçilerin eseri algılamasındaki önemli öğelerden biridir; ışığın düzensizce yayılmasının önlenmesi ve odak noktasının eser olması gerekmektedir. Eserler grup ya da tekil halde aydınlatılabilir. Düşük kontrast seviyesi, aydınlık ve havadar bir alan yaratarak ziyaretçiyi çekmekte ve bölgeyi bir bütün olarak keşfetmeyi sağlamaktadır. Yüksek kontrast seviyesi ise alandaki eserde dramatik etki yaratmaktadır (Sylvania, 2009). Organik eserler ışığa karşı daha duyarlıyken, inorganik eserler ışığın yıpratıcı etkilerine karşı daha dayanıklıdır. Organik eserlerin tamamı, ışık hasarlarına karşı ciddi bir risk altındadır ve oluşacak zarar, eserlerin türüne ve maruz kaldıkları ışığın türüne, ışınımın spektral yapısına göre farklılık göstermektedir. Yanlış aydınlatmayla eserlerde oluşacak zararlar, geri dönüşü olmayan ve biriken nitelikte olmaktadır. Yüksek şiddetli ışığa maruz kalan eserlerde kısa sürede oluşan zararın, düşük şiddetli ışığa maruz kaldıklarında daha uzun bir süre içinde aynı şekilde oluştuğu saptanmıştır. Bu nedenle, eserlerin aydınlatmasında kullanılan ışığın yoğunluğunun yanı sıra, ışığa maruz kalma süresinin de sınırlandırılması gerekmektedir (Koçak ve Eskici, 2019, s. 242). Spot ışıklar müzelerde yaygın olarak kullanılmaktadır; kısa hüzme açılımlarına sahiplerdir ve ziyaretçilerin dikkatini belli noktalara çekmektedirler. Günümüzde LED aydınlatmalar da yaygınlaşmıştır (Koyuncu, 2017, s. 102-108; Koçyan, 2013, s. 60-75). Güneş ışığının kontrolsüz girişinin engellenemediği durumlarda ise, vitrinler ve pencerelerin camları için UV filtrelerinin kullanılması gerekmektedir.

Caltagirone Bölge Müzesi'nde Salon A'da uzun kenarlar boyunca devam eden pencerelerin camları, güneş ışığının doğrudan temasıyla oluşabilecek olumsuzlukları azaltmak amacıyla bir yalıtıcı malzemeyle kaplanmıştır (Görsel 11) ve iki farklı konumdaki çift kanatlı demir kapılar da aynı malzemeyle kaplıdır. Güneş ışığından verimli bir şekilde yararlanılmaya çalışılmış ve çatı ışıklığı kullanılmıştır (Şener ve Yener, 2009, s. 3). Salon A'da, merdivenlerin başında ve sonunda kemer görüntüsü veren çatı pencereleri görülmektedir. Salon C'de de tamamen gün ışığına dayalı bir aydınlatma yöntemi kullanılmıştır. Bahçeyi ayıran duvarlar, gün doğumundan itibaren her saat farklı yoğunluklardaki güneş ışığını doğrudan alan pencerelerle kaplıdır. Açık alanda kaideler sergilenmekteyken, kapalı kısımda duvarlardaki cam vitrinlerde seramik eserler görülmektedir.

Görsel 11. Salon A, detay



Caltagirone Bölge Seramik Müzesi'ndeki bazı vitrinlerinde, aydınlatmada özensizlik görülmektedir. Genel aydınlatma, yalnızca tavanda dikey ya da yatay floresan lambalarla sağlanmıştır ve camda ışık kaynaklarının yansımaları görülmektedir (Görsel 12).

Görsel 12. Cam vitrin içindeki sarı led aydınlatma ve oluşan olumsuz etki



Müzenin iç ortamının dış koşullardan ne kadar etkilendiğini anlamak amacıyla, eserlerin yakından izlenmesi gerekmektedir. Sergileme ve depolama koşullarındaki sıcaklık ve bağıl nem seviyelerindeki değişiklikler, eserlerin hızlıca bozulmasına ve telafi edilemeyecek hasarlara neden olmaktadır (Kuzucuoğlu, 2011, s. 17). Müzedeki sıcaklık ve bağıl nem ölçümlerinin düzenli ve sık aralıklarla takip edilmesi gerekmektedir. Sıcak ve nem değerlerinin günlük, haftalık ve yıllık olarak

dalgalandığı göz önüne alınarak en iyi sonuçlar için, bu ölçümlerin günün her saati boyunca kayıt altına alınması önerilmektedir. Müze dışındaki doğal iklim değişiklikleri ve hava koşulları dışında, ısıtma ve aydınlatma sistemleri de müze ortamını etkilemektedir.

Caltagirone Bölge Seramik Müzesi'nde sergilenen taş ve seramik eserler, genellikle gözenekli ve gevrek malzemelerdir. Bu tür malzemelerden üretilmiş eserler, çevresel etkilerin etkisinde zarar görebilmektedir. Özellikle kötü sergi ve depolama koşulları bozulma hızını arttırmaktadır; bu eserlerin korunmalarında genellikle bağıl nem seviyelerinin dengelenmesi önemlidir (Ünsal, 2021, s. 50). Eserlerin korunması amacıyla çeşitli vitrin sistemleri geliştirilmiştir. Bunlar arasında, silika jel panelleri içeren sergi vitrinlerinin yanı sıra, ısıtma ve havalandırma sistemlerine sahip olanlar ve bu vitrinlerde veri kaydı yapabilen cihazlar bulunmaktadır. Ayrıca, objelerin doğrudan ışığa maruz kalmamasını sağlayan özel donanımlı vitrinler de tasarlanmıştır ve böylece, eserde meydana gelebilecek hasarı önlemeye yardımcı olmaktadır. Sıcaklık ve nem verileri, termohigrograflar ve elektronik sensörlerle donatılmış data-logger /veri kayıt cihazları aracılığıyla izlenip aynı zamanda kayıt altına alınabilmektedir (Kuzucuoğlu, 2011, s. 17). Müzelerde sınırlı iklim kontrol stratejileri, iç mekan koşullarını geliştirmeye yönelik çözümleri içermekte ve genellikle taşınabilir düzenlemeler kullanılmaktadır. HVAC (ısıtma, havalandırma ve klima) sistemlerini içermeyen müze binaları veya tarihi yapılar, koruma açısından risk taşıdığı için taşınabilir nemlendiriciler, nem gidericiler, ısıtıcılar ve klimalar gibi taşınabilir ekipmanların kullanımı tercih edilmektedir (Ünsal, 2021, s. 140). Caltagirone Bölge Seramik Müzesi'nde yapılan incelemelerde, vitrin sistemlerine ve nem ölçüm cihazlarına rastlanmamıştır. Müzenin bulunduğu Sicilya-Catania'ya bağlı Caltagirone'de sıcaklık ve nem seviyesi özellikle yaz aylarında yüksek seviyelerdedir. Her salondaki klimaların, müzenin tarafımızdan ziyaret dilen haziran ayında, Salon A dışındaki alanlarda aktif olarak kullanıldığı izlenmiştir. Eserler üzerinde nem ve sıcaklık kaynaklı aktif bozulmalara rastlanmamış olmakla birlikte, yapı duvarlarında yüksek seviye nem, kabarma, ayrılma ve dökülmeler dikkat çekmiştir (Görsel 13).

Görsel 13. Salon F ve C'de oluşan bozulmalar



Sonuç

Eğitsel deneyim analizleri, müzelerin eğitim ve katılım açısından daha fazla potansiyele sahip olduğunu göstermektedir. Henüz müzede eğitim odaklı bir çalışma yapılmamış olsa da, bu alanda yapılacak girişimler ziyaretçilerin deneyimini daha zengin hale getirilebilir. Caltagirone Bölge Seramik Müzesi'nin sergi düzenlemesi üzerine yapılan gözlemler, bazı iyileştirmelerin yapılması gerektiğini göstermektedir. Müzede sergileme araçları olarak cam vitrinlerin ve dolapların yaygın bir şekilde kullanılması, özellikle büyük boyutlu eserler için daha uygun platformların eksikliğiyle sonuçlanmıştır. Ayrıca, bazı eserlerin rastgele yerleştirilmesi, serginin bütünlüğünü ve anlaşılabilirliğini olumsuz etkilemektedir. Eserlerin özel koruma ihtiyaçlarına yönelik geliştirilen çeşitli vitrin sistemleri incelenmiş ve müzede kullanımına rastlanmamıştır. Bu durum, eserlerin koruma ve sergileme koşullarının geliştirilmesi ve uzun vadeli koruma stratejilerinin oluşturulması için dikkate alınması gereken bir eksikliklerdir. Bu kapsamda bu sistemler arasında bulunan silika jel, ısıtma ve havalandırma sistemlerine sahip olan ve veri kaydı yapabilen cihazların kullanılması gerekmektedir. Vitrinler içine uygun oranlarda silika jel yerleştirilerek renk değiştirdiği (nem çektiği) zaman fırınlanıp tekrar tekrar kullanılmalıdır. Ayrıca sıcaklık ve nem verilerinin izlenip kayıt altına alınması için sergi odalarında odanın genişliğine göre termohigrograflar ve elektronik sensörlerle donatılmış veri kayıt cihazları cihazlar yerleştirilmelidir. Müzenin bulunduğu bölgede volkanik deprem riskinin bulunduğu göz önüne alındığında, vitrinlerin zemine veya duvara sabitlenmesi ve vitrin içindeki eserlerin koruma açısından uygun malzemelerle (fiberglass çubuk vb.) desteklenip titreşimlere karşı sağlam duruma getirilmesi gerekmektedir. Caltagirone Bölge Seramik Müzesi'nin gelecekteki gelişimi için bir

müzenin sahip olması gereken özelliklerin geliştirilmesi gerekmektedir. Sergi düzenlemesi, ziyaretçilere daha iyi bir deneyim sunmak ve seramiklerin etkileyici bir şekilde sergilenmesini sağlamak için iyileştirilebilir. Böylece, Sicilya'nın zengin seramik geçmişini daha etkili bir şekilde paylaşabilir ve gelecek nesillere aktarabilir.

Teşekkür

Müzedeki yapılan incelemeler sırasında eserler hakkında bilgi veren Restoratör Margherita Dizia'ya teşekkür ederiz.

Kaynaklar

Akgün, B. (2018). *Müze Sergileme Vitrinleri ve Mağaza Vitrinlerinin Aydınlatma Tekniği Kuralları Açısından Karşılaştırılması* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Işık Üniversitesi].

Alaybek, G. (2008). *Sicilya Bölgesi Rönesans Dönemi Mayolika Dekorlarının İncelenmesi ve Uygulanması* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.

Anguzza, S. (2008). Influenza Mediterranee e Contaminazioni Rinascimentali: La Ceramica di Caltagirone Tra Storia e Tradizione. *Atti del i Convegno Internazionale*, 209-212.

Aykut, Z. (2017). Müze Sergilemelerinde İzleyici-Sergi Etkileşimi Bağlamında Mekan Tasarımı. *Journal of Interdisciplinary and Intercultural Art*, 2, 219-242.

Bassanello, G., Conciauro, C.S. (2017). *Il Museo Come Strumento di Rigenerazione Urbana: Progetto di un Centro di Conservazione e Sperimentazione Dell'arte Ceramica nella Villa di Caltagirone. Scuola di Architettura* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Urbanistica, Ingegneria delle Costruzioni (AUIC).

Boyras, B. (2013). Müze Teknolojileri ve Sergileme Farklılıkları. *Akademik Bakış Dergisi*, 39, 1-14.

Caltagirone, <https://buongiornoceramica.it/city/caltagirone/>

Codignola, F., Mariani, P. (2017). Location Attractiveness as a Major Factor in Museum Visitors, Choice and Satisfaction. *Management Studies*, 5 (2), 75-90.

Crispino, A. (2014). S. Ippolito, Caltagirone: Nuovi Dati Sull'abitato Dagli Scavi Orsi. *Rivista di Scienze Preistoriche*, LXIV , 115-149.

Çağlar, U., Özcan, H. (2020). Müzedeki Aydınlatmanın Kullanıcı ve Eserler Açısından Değerlendirilmesi. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 18, 645-655.

Deniz, M. (2008). *Müze Sergileme Mekanlarında Güncel Gösterim Teknikleri ile Mimari Tasarım İlişkisi Üzerine Bir İnceleme* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.

Doğruer, F. S. (2020). *Müze Tasarımları İçin Önleyici Koruma Kılavuzu*. ICOM Türkiye Milli Komitesi Yayınları.

Hizmetli, M. (2011). Sicilya Tarihinin Kaynakları. *İstem*, 9 (17), 99-122.

ICOM, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/3.5.71600.pdf>

Kandemir, Ö. ve Uçar, Ö. (2015), Değişen Müze Kavramı ve Çağdaş Müze Mekanlarının Oluşturulmasına Yönelik Tasarım Girdileri. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 5 (2), 17- 47.

Koçak, E. ve Eskici, B. (2019). Müzelerde Korumaya Etki Eden Faktörler. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 235-259.

Koçyan N. N. (2013). *Led Teknolojisi ve Müzelerde Kullanılabilirliği Üzerine Değerlendirme* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.

Koyuncu, S. (2017). Led Aydınlatma Tasarımının Görsel Sanata Etkisi. *International Journal of Innovative Research in Education*, 4 (2), 102- 108.

Kökten, H. (2007). Müzede Koruma. B. Eskici, S. Çelik, D. Hepdinç, H. Kökten, ve Y.S. Şener (Ed.). *Müzelerde Önleyici Koruma Uzaktan Eğitim Programı*. Ankara Üniversitesi Uzaktan Eğitim Yayınları (ANKUZEM).

Kubat, G. (2021). Yeni Medya Uygulamalarıyla Müzede Yeni Sergileme Biçimleri: Deneyim Odaklı, UNIMUSEUM. *International University Museums Association Platform Journal of Cultural Heritage*, 4 (2), 66-74.

Kuzucuoğlu, A. H. (2011). Müzelerde İklim Ölçümleri ve Pasif Konservasyon. *Restorasyon ve Konservasyon Çalışmaları Dergisi*, 6, 17-22 .

Logan, W. (2005). Museums, Community Identity and Urban Heritage. *Queensland Review*, 12 (01), 27-35.

Mercin, L. (2006). Müzeler ve Toplum (151- 160). 38. *Uluslararası Avrasya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi (ICANAS)*.

Museo diocesano di Caltagirone , <https://museodiocesano.caltagirone.it/>

Museo Regionale della Ceramica, <https://www.italia.it/it/sicilia/caltagirone/luoghi-della-cultura/museo-regionale-della-ceramica>

Okan, B. (2015). Günümüzde Müzecilik Anlayışı. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 5 (2), 187-198.

Özel, N. (2016), Müzelerde Bilginin Düzenlenmesi ve Erişime Sunulması: Ankara'daki Müzelere Yönelik Bir araştırma. *DTCF Dergisi*, 56.1 (20), 177-209.

Ragona, A. (1965). È Sorto in Caltagirone il Museo Della Ceramica Siciliana. *Faenza*, 5-6, 126-129.

- Rogan, B. (2003). The Emerging Museums of Europe. *Ethnologia Europaea*, 33 (1), 51-60.
- Sade, F. Ö. (2005). *Türkiye’de Tasarlanmış Müze Yapıları* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Scuto, S. (2011). Museo Regionale della Ceramica / Regional Museum of Ceramic, Le Istituzioni Culturali. *Musei Archivi Biblioteche*, 25-27.
- Silav, M. (2019). Kültür-Bellek Etkileşimi ve Üniversite Müzeleri. *İdil*, 1487-1493.
- Sirel, Ş. (1990). *Müze Aydınlatması ve Resim Sergileme Yüzeyleri İle İlgili Bir Uygulama*, <https://sazisirel.com/booklets/Tasarim4-muzeayd.pdf> .
- Soares, B. B. (2019). Introduction, (17-40), *A History of Museology, Key authors of Museological Theory*, Université Sorbonne Nouvelle – Paris.
- Sylvania F. (2009). *Lighting for Museums and Galleries*. <https://www.sylvania-lighting.com/documents/documents/Museums%20and%20Galleries%20-%20Brochure%20-%20English.PDF>
- Şener, F., Yener A. K. (2009). Müzelerde Aydınlatma Kriterleri ve İstanbul Deniz Müzesi Örneği. (153-161). *4. National Lighting Symposium*, İzmir.
- Şakiroğlu, M. (2009). Sicilya, Akdeniz’in En Büyük Adası. *TDV İslâm Ansiklopedisi* (C. 37, s.138-139). TDV Yayınları.
- Uzun Aydın, D. (2020). Koleksiyon Toplanmasından Müze Yapılarına Geçiş Aşamaları ve İlk Müze Okulu (İzzediniye) Açma Girişimi. *The Journal of International Lingual Social and Educational Sciences*, 6, 82-91.
- Ünsal, M. (2021). *Müzelerde İklim Denetiminde Esaslar ve Güncel Yaklaşımlar* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Word Sence Dictionary, <https://www.wordsense.eu/colligere/>